

Verslaafd aan de Millinxbuurt

kroniek van een verbeten aanpak

Duco de Bruijn
Henk Riemersma

Jarenlang is de Millinxbuurt met zijn zes smalle straatjes een dommeliend dorpje in de grote stad geweest. Met als belangrijkste verhaal de vanzelfsprekende genoeglijkheid van iedere dag. Tot daar in het begin van de jaren negentig verandering in komt. Vanaf dat moment krijgt iedere straathoek, welhaast iedere tegel, minstens één eigen verhaal. Dat zich ook nog eens op veel verschillende manieren laat vertellen. In dit boek gaan we er dan ook vanuit dat het niet mogelijk is een objectieve beschrijving van de gebeurtenissen tussen 1997 en 2002 te maken.

Natuurlijk zijn er feiten, die op een rijtje gezet kunnen worden. Maar de interpretatie van de feitelijkheid is een subjectieve aangelegenheid. In dit boek wordt de geschiedenis enerzijds zo letterlijk mogelijk weergegeven: ieder jaar zijn eigen hoofdstuk. Maar daarnaast krijgt deze vooral kleur door de verhalen van een aantal direct betrokkenen.

Centraal in de buurt ligt het nieuwe Millinxpark. Je zou kunnen zeggen dat dit ook voor ons boek geldt: de ontwikkelingen in en rond het park worden door een verbaasde bezoeker meer of minder bloemrijk verhaald, en daaromheen staan de overige gebeurtenissen gegroepeerd.

En misschien valt er wel iets te leren van de Millinxbuurt. Van de manier waarop in de afgelopen jaren geprobeerd is de buurt weer leefbaar te maken. En waarom is het eigenlijk in het midden van de jaren negentig in zo korte tijd zo vreselijk mis gegaan? Het laatste hoofdstuk probeert voorzichtig een aantal mogelijke antwoorden te formuleren. Maar feitelijk laat de opzet van dit boek de lezer voldoende ruimte en gelegenheid eigen lessen te trekken.

1 Het einde van een tijdperk

Aan het eind van de jaren tachtig valt de stadsvernieuwingsoperatie, die grote delen van Rotterdam tot dusver in een nieuw jasje heeft gestoken, ten prooi aan de bezuinigingsdrift van het laatste kabinet Lubbers. Bestaande projecten worden afgebouwd. Buurten die op de nominatie staan (zoals de Millinxbuurt) zien het schip met geld op het laatste nippertje aan zich voorbij gaan. Wel smaakt de buurt nog het genoegen een aantal vergaderingen over een op handen zijnde grootschalige verbetering te mogen meemaken.

Net als feitelijk in de gehele Tarwewijk nog steeds het geval is, zijn eind jaren tachtig de meeste woningen in de Millinxbuurt in handen van particuliere eigenaren. Een aantal van hen heeft weinig trek in het vooruitzicht nog jarenlang op renovatie van de buurt te moeten wachten. Zij besluiten hun bezit te verkopen en, voorzover ze er zelf in wonen, naar elders te vertrekken. De woningen, soms hele panden, die vrij komen, worden voor een deel opgekocht door speculanten, van wie een aantal bijzonder berucht zal worden in de Millinxbuurt. Zij delen de woningen op in kleinere eenheden en verhuren ze voor veel geld aan iedereen die het kan betalen. Dit blijkt vooral aantrekkelijk voor Antillianen, zowel alleenstaande mannen als vrouwen met kinderen, die dan ook in het begin van de jaren negentig in grote getale de Millinxbuurt instromen.

Beleidsmatig gezien blijft het nu een aantal jaren stil. Zachtjesaan woedt de rot van de huisjesmelkers voort, maar die heeft kennelijk nog niet een dermate alarmerende vorm aangenomen dat de bestuurders ingrijpen noodzakelijk achten.

In 1995 wijst het gemeentebestuur van Rotterdam de Millinxbuurt dan toch aan als zogenaamd Intensief Beheer Gebied. Er komen nu bescheiden middelen beschikbaar voor particuliere woningverbetering, beheer van de buitenruimte en samenlevingsopbouw. Dit levert een aantal vernieuwde gevels op, de herinrichting van het Moerkerkeplein en de bouw van de Millinxbuurtpost. Maar het gaat niet goed met de buurt. Er is veel overlast van toenemende drugshandel en criminaliteit. Bewoners beginnen te protesteren en bij het bestuur van de deelgemeente dringt het besef door dat de aanpak met het Intensief Beheer bij lange na niet voldoende is om de groeiende problemen in de buurt te lijf te kunnen gaan.

In april 1997 geeft de deelgemeente Charlois (waaronder de Millinxbuurt valt) opdracht aan het Verweij-Jonker Instituut in Utrecht de aanpak van het Intensief Beheer eens grondig te evalueren. Op 25 juni 1997 wordt het rapport besproken op de eerste grote Millinxconferentie, waarbij alle bij de verbetering van de buurt betrokken partijen aanwezig zijn. De conferentie stelt de aanpak van de problemen in de buurt centraal: onveiligheid, slechte staat van de woningen, veel sociale problematiek waaronder verslavingsproblemen, drugs- en andere vormen van overlast. In het rapport wordt geconstateerd dat de verschillende partijen verschillende ideeën hebben over de aanpak hiervan en dat het ontbreekt aan coördinatie. Uitkomst van de conferentie is dat er twee projectleiders worden aangesteld, een ‘fysieke’ en een ‘sociale’, die geacht worden intensief samen te werken en via een totale, integrale aanpak de problemen te lijf te gaan. Een tweede belangrijke uitkomst van de conferentie is het opheffen van een al lang bestaande onduidelijkheid: wat gaan we doen met het hart van de Millinxbuurt, het blok woningen tussen de Millinxstraat en de Borselaarstraat? Dat dit blok gesloopt zal worden is al in een ver verleden beslist. Maar wat komt er voor in de plaats? Nieuwe woningen? Gedeeltelijk bebouwen met ‘urban villa’s’, grote-stads-villa’s? Of een park? Herman Meijer, de toenmalige verantwoordelijke wethouder, hakt de knoop door. Op de plaats van het blok zal een buurtpark worden aangelegd.

De integrale aanpak

Drie maanden later worden de projectleiders aangesteld. Jan Maas is al werkzaam in de Millinxbuurt als opbouwwerker bij Charlois’ Welzijn, de welzijnsorganisatie in de deelgemeente. Duco de Bruijn heeft vanuit de dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting reeds enige ervaring opgedaan in een soort ‘mini-Millinxbuurtje’, de Zuidhoek. Opdrachtgevers van deze projectleiders zijn zowel het Dagelijks Bestuur van de deelgemeente Charlois als de wethouder Stadsvernieuwing. Deze mensen vormen samen met de beheermanager en het hoofd Welzijn van de deelgemeente de Stuurgroep Millinxbuurt. Dit is de plek waar de projectleiders verantwoording afleggen en sturing krijgen.

De projectleiders beginnen vanaf 1 september 1997 met eerst maar eens samen door de buurt te wandelen en te zien of er ideeën boven komen. De Millinxbuurt bestaat uit zes straten waar in de plusminus twaalfhonderd woningen ongeveer tweeduizend mensen wonen, voornamelijk

Surinaamse, Antilliaanse en autochtone Nederlanders. De buurt oogt erg steenachtig en ziet er afgemat en versleten uit. Basisschool De Akker lijkt met zijn hekken wel een vesting. Alleen de Buurtpost en het Moerkerkeplein zijn redelijk toonbaar. Erg veel huizen staan te koop. Wat verder opvalt zijn vooral de vele verslaafden en dealers. In 1992 is Perron Nul gesloten en de Millinxbuurt is één van de plekken waar ze hun heil zoeken. Voor vier uur 's middags is het rustig in de buurt, maar daarna wordt het een drukte van belang. Op verschillende straathoeken hangen zo'n twintig dealers rond die een levendige handel om zich heen creëren.

De ontwikkeling die de Millinxbuurt doormaakt, wordt gekenmerkt door een wisselwerking tussen fysieke en sociale processen, waarbij het niet altijd even duidelijk is hoe en wanneer het allemaal is begonnen. De Millinxbuurt heeft te maken met slijtage en veroudering, waardoor woningen een steeds lagere status op de woningmarkt krijgen. Door het uitbliven van stadsvernieuwing trekken bewoners die dat kunnen, weg. Woningeigenaren van goede wil verkopen hun bezit en de buurt wordt aantrekkelijk voor speculanten en huisjesmelkers. Daardoor trekken nog meer mensen weg, ruimte latend voor een steeds minder controleerbare instroom. In de buurt ontstaat in korte tijd een omslag in de samenstelling van de bevolking. Nieuwe bewoners die weinig kansen hebben op de woningmarkt en vaak ook een gering perspectief op andere gebieden zoals onderwijs en werk, stromen in grote aantallen in. Er ontstaan spanningen tussen groepen die verschillende waarden hanteren. Het zelfregulerend vermogen van de buurt neemt af en er is sprake van een grote anonimiteit. Dit alles blijkt een uitstekende voedingsbodem voor criminaliteit.

De projectleiders beginnen niet met niets. Erik de Lange, beheercoördinator van de deelgemeente, heeft in de periode van het intensief beheer al het nodige gedaan. Zo is in 1996 de Millinxbuurtpost geopend en is er een politiepostje in de buurt waar twee agenten zitten. Een extern bouwkundig bureau werkt aan de particuliere woningverbetering. Jan Maas en Greet van der Meer hebben vanuit hun functie als opbouwwerker van Charlois' Welzijn al een aantal contacten in de buurt opgebouwd. Ook zijn door de gemeente ongeveer honderd woningen in de buurt aangekocht, waaronder een aantal op de locatie van het toekomstige park.

En dan is er de steun van het stadhuis. Vooral in de personen Gerard Smulders en Gerard Riesthuis die als projectleiders Sociale Vernieuwing krachtige sporen door de stad trekken. Van hen komt de suggestie om een

communicatiemedewerker aan te trekken én de aanbieding deze voor een jaar te betalen.

De periode september 1997 tot januari 1998 wordt gebruikt om het project in de steigers te zetten. De projectleiders schrijven een projectplan Millinxbuurt en voeren gesprekken met bewoners en alle bij de aanpak van de Millinxbuurt betrokken organisaties. Geprobeerd wordt de nieuwe organisatie rond het Projectbureau zo klein mogelijk te houden. Naast de Stuurgroep Millinxbuurt komen er een projectteam, waarin alle workers zitten en dat tweemaandelijks bij elkaar komt, en een directieraad, waarin de directies van de verschillende organisaties elkaar een paar keer per jaar ontmoeten.

Het projectplan beschrijft de situatie van de buurt, benoemt de problemen en stelt maatregelen voor in de vorm van een totale, integrale aanpak die gericht is op de volgende doelen: in de eerste plaats staat de aanpak ten dienste van de bewoners die op dat moment de buurt bevolken. Aan hen moeten op verschillende manieren meer kansen en mogelijkheden worden geboden, zowel wat de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving betreft als op sociaal en economisch terrein. En minstens zo belangrijk voor de ontwikkeling van de buurt is dat een deel van de woningvoorraad, maar ook de inrichting van de buitenruimte aantrekkelijk gemaakt wordt voor mensen met een middeninkomen. Daardoor kan een al te eenzijdige samenstelling van de bevolking worden voorkomen.

Om deze twee doelen te bereiken worden uitvoeringsprogramma's opgesteld, die bestaan uit projecten op fysiek, sociaal, economisch en veiligheidsgebied.

Het projectplan gaat uit van een periode van vijf jaar. Dat betekent dat eind 2002 het project zo ver moet zijn dat de overheid zich weer langzaam uit de buurt kan terugtrekken.

Een lastige opgave is de organisatie van de integrale aanpak. Hoe hou je alle mensen die aan het project werken (rond de veertig personen, vertegenwoordigers van bijna evenzoveel organisaties) bij elkaar? Hoe zorg je er voor dat deze elkaar weten te vinden en een positieve invloed hebben op elkaars werk? Voor de projectleiders gaat het dan ook vooral om twee dingen: hoe het netwerk te onderhouden tussen alle betrokken organisaties en hoe alle plannen die er voor de buurt zijn in concrete, tastbare activiteiten om te zetten.

Kortom: hoe krijgen we het project uit het papier.

6 Bespiegeling

In dat deel van de Moerkerkestraat waar de huizen er maar een beetje bij staan zoals ze er nu eenmaal bij staan, wonen Andrea en Dik Soeteman. Ze zijn al heel lang bezig met het opknappen van hun huis, maar waarom zou je eigenlijk wanneer links, rechts en tegenover het merendeel van de woningen al jaren dichtgetimmerd staat. Dan spring je er al op een positieve manier uit wanneer je vitrage en gordijnen hebt hangen. Wanneer er 's avonds licht brandt. Al veel langer dan dat ze met hun huis bezig zijn, zijn Andrea en Dik actief in de buurt. Goed en plezierig wonen begint niet nadat je de voordeur achter je dicht hebt getrokken en je de trap opgestommeld bent naar boven.

Het uitzicht van Andrea en Dik is adembenemend. In 1999 is de woning boven ziekenvervoerbedrijf Silo volledig uitgebrand en sindsdien staat deze er zo bij. De afdekking met wat zeil en plastic is ten prooi gevallen aan de storm van tien november 2002. Beneden aan de deur hangt nog steeds een briefje: post voor die-en-die dient in verband met brand nu daar-en-daar bezorgd te worden.

“Ik heb een mondelinee toezegging van de gemeente dat ze in september 2001 door zouden gaan met het verwerven van extra woningen in de Moerkerkestraat. Het geld is er. Maar ik heb dat niet voor mekaar gekregen. En bewoners hebben het ook altijd gezegd: ‘dat park, dat komt wel voor mekaar. Maar de Moerkerkestraat gaan jullie vergeten.’”

“Op de hoek staat hier een pandje dat is al heel lang geleden opgeknapt, maar nog steeds niet bewoond. En dat heeft alles te maken met het uitzicht op de overkant. Het probleem van de Moerkerkestraat is dat er nog veel te veel huizen staan die niet opgeknapt zijn. En dat er nog teveel huisjesmelkers zitten met logementen en illegale kamerverhuur.”

“Hier zit ook de gebruikersruimte. Daar is overigens nauwelijks overlast van. Heel rustig. Maar verder, kijk, die hele straat ziet er niet uit. En er is geld gereserveerd om hier nog eens tachtig woningen aan te kopen, maar dat is nog steeds niet gelukt.

Blijft steken in de bureaucratie. Aan deze kant is een heel stuk al wel opgeknapt door de Nieuwe Unie, dat zijn de huurwoningen waar Valerie ook woont. Maar door die verpauperde overkant is dit nog steeds een beroerde straat. Die in de planning heel erg achter loopt. Daar had nu al begonnen moeten worden met uitvoeren en als het zo door gaat is het de vraag of je dat volgend jaar haalt.”

Duco de Bruijn

Lies en Jan van Huizen wonen in het deel van de Borselaarstraat dat valt onder Fase Twee van de opknapbeurt van de Millinxbuurt. Dat betekent dat ze nu al twee jaar in een blok wonen dat voor het belangrijkste deel is dichtgespijkerd, ook al zijn dan de luiken door een kunstenares van vrolijke dessins voorzien. Hoera! Geen buren meer! De muziek kan lekker hard!

Op bezoek komen bij Lies en Jan van Huizen vangt aan met een kleine overlevingstocht. Je moet je eerst een weg naar binnen vechten. Vier honden lijken je het leven zuur te willen maken, maar wanneer de bezoeker eenmaal in een stoel terecht is gekomen, worden er twee naar elders verwezen en de twee andere verdwijnen in een hok. Dan volgt een onderzoek door de poezen, die zich evenwel al gauw neer leggen bij het voldongen feit: de stoel is niet meer alleen van hen. En kwinkeert er nog een onbekend aantal tropische vogels in verschillende kooien. Het gezin Van Huizen lijkt meer op te hebben met een weelderige fauna dan met een rijke flora, want de plantjes op de vensterbank overleven goede en slechte tijden probleemloos zonder een druppeltje water. Aan de wand recht tegenover de bezoeker staat een enorme televisie, waardoor ook aan de overkant van het park meegekeken kan worden. Voor het raam achter een gedeeltelijk gesloten overgordijn staat tussen twee plooien heimelijk een videocamera opgesteld. Op een beeldscherm elders in de woonkamer wordt de bezoeker een doodstil beeld gewaar van een rode bestelwagen, die geparkeerd staat aan de overkant van het park. Het park is dicht.

“Wij hebben een heel groot probleem,” zegt Lies. “Er zijn een paar jongetjes hier van een jaar of vijftien en die zijn mij al maanden lang aan het uitdagen. En dat is nou een beetje uit de hand gelopen. Want ik wil niet dat er gefietst wordt in het park. Dat is veel te gevaarlijk. En bovendien mag het niet, want je mag ook niet fietsen op de stoep. De politie is het er ook mee eens: niet fietsen in het park, want dat brengt ongelukken. En daarom heb ik het park op slot gedaan.”

Jan van Huizen is iemand die maar slecht zijn mond kan houden. Dat heeft hem al menige gemakkelijke stoel in diverse praatprogramma's op de televisie opgeleverd. Deze bijdragen werden hem niet door iedereen in evenveel dank afgenomen. Individuen van bedenkelijke pluimage wensten dan bijvoorbeeld wel eens zijn auto te belagen wanneer hij even niet keek. Lekke banden en krassen op de lak. De camera vertelt hem nu tenminste wie het gedaan heeft.

Masje Parlevliet en Maarten Dijkerman wonen aan het eind van de Millinxstraat, hoek Rijsoordstraat, op de kop van het park. Ze hebben daar al sinds oktober 1994 een portiekwoning, gekocht van Engel. In de portiek moet je een trap op, dan zijn er verschillende deuren van verschillende woningen en een daarvan geeft toegang tot een smal gangetje. Rechts een klein keukentje met nog een ouderwetse graniëten gootsteen. Links een deur naar de kleine voorkamer. Er is een tussen en een achter. Door een groot raam over de hele voorgevel ziet de bezoeker uit op de kop van het park, de verlengde Millinxstraat richting Wevershoekstraat, en de Rijsoordstraat richting Moerkerkestraat, tot op de stoep van het huis van Valerie Winklaar. Vanaf de plaats waar Maarten zit, voor de boekenkast die de hele wand in beslag neemt, zie je uit over de rest van het park en kijk je bij Jan en Lies televisie. Nog niet zo lang geleden stonden de huizen dichterbij dan waar nu de omheining van het park is.

“Ik heb alle weddenschappen verloren op één na en dat is dit park. En wat is dat dan voor boodschap van de deelgemeente, dat het park feitelijk nog helemaal niet is opgeleverd. We hebben dat gevierd met de bewoners: de opening van het park, 28 juni 2002. En moet je nou gaan vertellen dat het nog helemaal niet opgeleverd is? Wat is dat voor bizarre tekst. Proberen ze ook nog die ene weddenschap die ik nota bene gewonnen heb onderuit te halen. Die heggetjes, oké, dat snapt iedereen dat die doodgaan als je ze er in juni inzet. Maar je kunt wel zorgen dat het er netjes bij ligt en dat die fontein er is. Geen beheerparagraaf? Dit is toch niet de eerste fontein in Rotterdam!”

“Maar goed, ze hebben nu gemaaid, onkruid is weg, heggetjes. Dan is het hier toch meteen veel leuker? Dan krijg je het idee: hé, het wordt hier wel wat. Ik vind het een prachtig park, met die heuveltjes. En daar komen nog plantenbakken en er komen nog zandbakken voor kinderen. Wipkippen?! Nee hoor. Laat die kin-

deren zelf iets meenemen om mee te spelen. Wij hadden vroeger toch ook geen wipkippen? Daar moeten we vanaf, dat is slecht voor de kinderen. Krijgen ze maar rare ideeën van."

Duco de Bruijn

Er loopt een televisieploeg door de wijk. Zembla komt morgenavond met een uitzending over preventief fouillieren en om de een of andere reden zit Jan van Huizen daar ook weer in. Jan zal vertellen dat hij vindt dat het weliswaar veiliger is geworden, maar dat het Projectbureau nog lang niet weg kan uit de buurt.

Vertrek

Maar op 15 januari 2002 verhuist het Projectbureau van de Millinxstraat onomkeerbaar naar de Bas Jungeriusstraat. Vanaf nu maakt het project Millinxbuurt-Dordtselaan deel uit van het grote project 'Tarwewijk Oké'. Leren van de Millinxbuurt en de problemen voor proberen te zijn, is immers het devies. Jan Maas vertrekt en wordt opgevolgd door Fred Bergwerff. Ook Duco de Bruijn bereidt zijn vertrek voor. Eind Juni neemt hij bij de opening van het Millinxpark afscheid en wordt hij opgevolgd door Erik Hoeflaak. De bewoners uit de Millinxbuurt zien dit alles met gemengde gevoelens aan. Hun grote zorg is dat het project Millinxbuurt-Dordtselaan niet goed zal worden afgemaakt. Er is nog zo veel te doen. Aan de Dordtselaan moeten de eerste woningrenovaties nog beginnen en in de Millinxbuurt gaat de tweede fase van de Nieuwe Unie pas aan het eind van 2002 van start.

Maar het is in gang. De steigers staan er, het Millinxparkhuis is al op de helft, de rust is teruggekeerd en de buurt begint weer een beetje voor zichzelf te zorgen. De bewoners maken zich nu vooral druk over al of niet wipkippen in het park en zo ja, hoeveel dan. Discussies in de marge, te danken aan het feit dat zoveel mensen hard en verbeten gewerkt hebben aan de verbetering van de buurt. Dat is misschien wel één van de belangrijke kenmerken van het project, maar daarmee alleen red je het niet. Wat heeft in de aanpak gewerkt en wat niet?

Integrale aanpak

De positieve omslag is vooral te danken aan het feit dat er op alle problemen die er speelden is geïnvesteerd. Alleen maar steigers neerzetten in een buurt waarvan de meeste bewoners geen perspectief hebben op een zinvol

bestaan, leidt tot niets. Omgekeerd, investeren in de bewoners, maar ze vervolgens laten wonen in de Rotste Buurt van Nederland, ook niet. Woningen opknappen, maar de mensen voor wie deze bestemd zijn hebben geen geld om ze te kunnen kopen of huren, is zinloos. En het heeft ook geen enkele zin te proberen de bewoners te betrekken bij de toekomst van hun buurt, wanneer de praktijk van alledag uitsluitend onveiligheid laat zien. Argumenten te over voor een integrale aanpak van de problemen. Maar dat maakt een project wel heel complex. Alles hangt met alles samen en als het even ergens niet lukt, loop je elders vertraging op. Daar heeft ook de Millinxbuurt veel last van gehad, maar dat lag maar voor een klein deel aan het integrale karakter van het project. De zwakste schakels in de aanpak bleken vooral de bureaucratie en de ambtenarij.

Het project Maak Millinx Mooier was een proeftuin voor de integrale aanpak en heeft al lerend zijn weg moeten vinden. De aanpak werd geordend in deelprogramma's, onderscheiden naar sociale, fysieke, economische en veiligheidsinvesteringen. De doelen waren ambitieus en om die te bereiken werkten er veel organisaties aan het project.

Al de verschillende deelprojecten, die nu eenmaal inherent zijn aan een integrale aanpak, leveren een schijnbaar enorme wirwar op. Overal gebeurt wat en vaak lijkt het alsof al die projecten volkomen los staan van elkaar. Terwijl de resultaten, zeker waar het de sociale investeringen betreft, vaak ook nog eens niet meetbaar zijn. Stop er dus maar liever mee, menen de sceptici.

De waarde van de integrale aanpak is evenwel onmiskenbaar. Maar het uitvoeren van een breed scala aan projecten is pas zinvol als de onderlinge samenhang gewaarborgd is. Dat was één van de belangrijkste taken van het Projectbureau, en vaak een kwestie van zoeken en improviseren. Soms betekende het weinig meer dan er voor te zorgen dat de verschillende deelprojecten elkaar niet tegenwerkten. Zoals de bijeenkomsten die de Buurtpost voor Antilliaanse jongeren organiseerde met het doel hen in ieder geval te kunnen bereiken. Maar waarvan de politie vond dat die alleen maar meer problemen de wijk inbrachten en hun werk alleen maar moeilijker maakten.

Soms kwam het er alleen op neer dat de betrokken partijen van elkaar wisten wat ze deden en de juiste afspraken maakten. Maar vaak ook lukte het om echte meerwaarde te genereren, zodat activiteiten een hoger kwaliteitsniveau haalden. Zoals in de samenwerking tussen de werktrajecten voor Antilliaanse jongeren en de activiteiten van de Buurtpost. Of zoals in het project Topscore en de samenwerking tussen politie en de mensen van

Charlois' Welzijn die zich bezighielden met de individuele hulpverlening.

Een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van een dergelijke meerwaarde is dat alle betrokken partijen een gemeenschappelijke visie hebben en houden. In het project Maak Millinx Mooier waren, naast de vele informele contacten, vooral de jaarlijkse conferenties de momenten waarop aan de totstandkoming van een dergelijke gemeenschappelijke visie werd gewerkt.

Een andere voor de hand liggende mogelijkheid als het tweemaandelijkse Projectteam werd hiervoor te weinig benut, omdat daar de nadruk teveel werd gelegd op de onderlinge uitwisseling van informatie.

In het project zijn resultaten gehaald, omdat er een duidelijk plan aan de basis lag waaraan een groot aantal mensen en organisaties zich gedurende een langere periode verbonden hebben.

Toch onstonden er gaandeweg afwijkende beelden over de te realiseren doelen. De discussie over de vraag of de Millinxbuurt toch maar niet een Antilliaanse buurt moest worden, werd evenwel in een veel te laat stadium en in te beperkte kring gevoerd.

Het projectplan bevatte, zeker op het fysieke terrein, duidelijk toetsbare en meetbare resultaten. Het park is er gekomen en het Millinxparkhuis wordt gebouwd. De afgesproken aantallen woningen in de buurt worden gerenoveerd. Er is een goed functionerend zorgnetwerk en een gebruikersruimte. Maar met het realiseren van de afgesproken resultaten is niet gegarandeerd dat ook de afgesproken doelen worden gehaald.

In het plan stond voorop de Millinxbuurt in fysiek opzicht te herstellen en de leefbaarheid te vergroten. Daarnaast stelde het plan dat het sociaal-economisch perspectief van de huidige, c.q. toenmalige bewoners zodanig verbeterd diende te worden dat ze de kans kregen wooncarrière te maken in de buurt. Tot slot moest de buurt aantrekkelijk gemaakt worden voor groepen met een middeninkomen.

De tweede doelstelling is nogal onder druk komen te staan. Te veel van de bewoners (waar we ook diegenen toe rekenen die in de jaren tachtig en negentig in de buurt zijn komen wonen) zijn vertrokken. Dat is vooral te wijten aan het feit dat het proces van woningrenovatie in het begin onvoldoende kon voorzien in een aanbod voor mensen die in de buurt wilden blijven. Er waren voor de mensen die hun huis uit moesten simpelweg geen geschikte huurwoningen beschikbaar. Overigens wilden in de eerste jaren van de aanpak ook veel mensen graag weg gezien de onveiligheid in

de wijk. Wel zijn de later gerenoveerde huurwoningen alle toegewezen aan (ex-)bewoners van de buurt.

De eerste gedachten over woningrenovatie gingen veel meer in de richting van maatwerk. Maar de aanpak door de Nieuwe Unie is toch een groot-schalige ingreep gebleken, waardoor veel mensen moesten verhuizen. Daarmee is een lappendeken van ingrepen en bijbehorende kwaliteitsniveaus voorkomen, maar het stond wel op erg gespannen voet met het sociale programma.

Sociaal investeren is de kern van een integrale aanpak. Zonder bewoners die er nog steeds in geloven, wordt het niks. Sociaal investeren kost veel minder dan alle fysieke inspanningen, maar het blijkt veel lastiger om bij de politiek honderdduizend euro los te peuteren voor opbouwwerk dan een miljoen voor het renoveren van woningen.

Eén van de oorzaken die het sociaal investeren bemoeilijken is het feit dat het ingewikkeld blijkt de resultaten op dat gebied goed meetbaar te maken. Gerenoveerde woningen kun je tellen, maar hoe meten we de effecten van het opbouwwerk? Toch is het heel goed mogelijk ook op dit terrein getallen te noemen en op die manier aan iedereen duidelijk te maken wat er wel gemaakt wordt en wat niet. Wanneer je afspreekt een gebruikersruimte voor dertig verslaafden te maken, weet iedereen dat voor al die anderen elders een plek gevonden moet worden.

Een tweede oorzaak is gelegen in het feit dat het sociale programma bij de aanvang van het project Maak Millinx Mooier wellicht onvoldoende duidelijk is neergezet. Zoals dat op het terrein van de (on)veiligheid wel gebeurde. Daar werd de inzet van preventieve projecten (gebruikersruimte, werkprojecten) en een aantal handhavingacties duidelijk gekoppeld aan het te bereiken doel.

Het in beeld brengen van een totale, samenhangende sociale opgave is ook erg ingewikkeld. Sociale processen zijn vaak onvoorspelbaar en moeilijk te plannen. Daarom is een projectmatige aanpak nodig met duidelijke doelstellingen, met een duidelijke einddatum en een duidelijk, gecontroleerd budget. De inzet van een projectleider ‘sociaal’ heeft vooral daarin z’n waarde. Maar tegelijkertijd moet het iemand zijn die af en toe ook een beetje kan dagdromen, door z’n oogharen kan kijken en met een nieuw idee komt. Want integraal investeren betekent ook het opzetten van veel nieuwe activiteiten, omdat de reguliere taken van de betrokken diensten vaak niet toegesneden zijn op de problematiek van een buurt als deze.

Een belangrijk uitgangspunt in de aanpak was, dat de buurt haar eigen problemen diende op te lossen. Nu waren deze destijds veel te groot voor de zes straten van de Millinxbuurt. Dat betekende dat een deel ervan verschoven moest worden, maar dat is in dit geval helemaal niet zo erg. Een meer evenwichtige verdeling van de grootstedelijke problematiek is de enige manier om in welke stad dan ook tot acceptabele oplossingen te komen.

De organisatie

Maak Millinx Mooier was ook in z'n organisatievorm een experiment voor een integrale aanpak, waarbij de nadruk lag op het opbouwen en onderhouden van het netwerk tussen alle betrokkenen. De organisatie was los en flexibel, zonder een al te strenge hiërarchie. Wanneer de problemen omvangrijk zijn en divers, zijn creativiteit en vernieuwing hard nodig en juist in een dergelijke organisatievorm kunnen deze goed gedragen. Maar dat betekende ook dat de projectorganisatie niet altijd even helder was in de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De projectleiders hebben dit bewust geaccepteerd, omdat ze vooral niet teveel wilden bureaucratiseren. Het gaat er in elke organisatie om de goede mensen te herkennen én die de ruimte te geven om hun werk te doen.

Volkomen nieuw was het feit dat er twee projectleiders werden aangesteld, elk met een eigen vakgebied. Ze hadden een gedeelde verantwoordelijkheid en taakverdeling en bemoeiden zich nadrukkelijk met elkaars werkgebied om zo ook van elkaar te leren. Ze waren dan ook beiden op het totale project aanspreekbaar. Deze samenwerking is jarenlang een bijzondere toegevoegde waarde voor het project gebleken. In de hectiek van de Millinxbuurt was het ook bijzonder prettig om af en toe op de ander te kunnen terugvallen.

Daarnaast was steun van de bestuurders onmisbaar, om overeind te blijven en om af en toe zaken te kunnen afdwingen. Organisaties zoals de politie, maar ook Charlois' Welzijn, banjerden in het begin dwars door het project heen. Zoals de fouilleringsactie in november 1999, maar ook het zo lang ontbreken van opbouwwerk in de buurt.

De projectleiders hadden daarin maar weinig sturingsmogelijkheden. Dat lag voor een deel aan de 'losse' organisatiestructuur, maar ook aan de eigenzinnige manier van optreden van sommige organisaties, waarop overigens ook de bestuurders maar moeilijk grip konden krijgen. De project-

leiders liepen maar al te vaak op tegen ambtelijke barrières, die alleen te slechten zijn met een cultuurverandering en een andere manier van werken. De afhankelijkheid van overtuigings- en verleidingskunst was dan ook groot. Overtuiging werkt uiteindelijk beter dan dwingen, maar de organisatie werd daardoor wel erg afhankelijk van een aantal enthousiaste, betrokken mensen. En daardoor erg kwetsbaar.

Een projectleider moet zich in een complex project als de Millinxbuurt bezig houden met de grote lijnen én met de details. In het grote gebied daartussen zijn al heel veel mensen heel druk bezig. Het is weinig effectief om je daar al te veel mee te bemoeien, want dat geeft alleen maar irritatie en verwarring.

In de hoofdlijnen en de details is de meeste winst te halen. Zorgen voor geld en mensen en werken aan visie en samenhang, maar tegelijk zorgen dat het park gemaaid is en er goed uitziet. Het is vast wel voorstellbaar hoe groot de invloed kan zijn van een park, dat er nog steeds zo beroerd bij ligt, op het verkoopresultaat van de gerenoveerde woningen.

‘Open staan voor creativiteit en vernieuwing’ was het credo. Dat betekende beslist niet dat alles maar kritiekloos werd omarmd. Het betekende wel dat het Projectbureau trachtte in te spelen op goede initiatieven die soms letterlijk aangeboden werden. Het project ‘The Mall’ van Youth for Christ was voor de Millinxbuurt een zegen uit de hemel. In plaats van de nadruk te leggen op alle mogelijke belemmeringen, is gekeken naar hoe het zo snel mogelijk gerealiseerd kon worden.

Een belangrijke taak van een projectleider is er voor te zorgen dat alle procedures goed doorlopen worden. In Nederland bestaan heel veel procedures. Een aantal daarvan is ter bescherming van de mensen en daar moet je dus vanaf blijven. Maar in de Millinxbuurt is het minstens zo belangrijk gebleken dat andere procedures ‘gebroken’ werden. Basisschool de Akker had in 1999 feitelijk te weinig leerlingen om open te blijven, maar was wel het laatste ‘bastion van redelijkheid’ dat toen nog in de buurt stond. Met hulp van de dienst Stedelijk Onderwijs is de school tegen de regels in open gebleven. In maart 2001 was het ontwerp voor het Millinxpark nog niet klaar. Met dank aan al die mensen die zich niet aan de ambtelijke procedures hebben gehouden, is in oktober 2001 de uitvoering gestart.

Gebieden in de stad met grote problemen moeten het etiket ‘regelarme zone’ krijgen. Dit had men in Rotterdam heel simpel kunnen koppelen aan de Strategische Wijkaanpak.

Geld

Het is onmogelijk om een veelomvattend project als de Millinxbuurt al bij de start volledig gefinancierd te hebben. Het startbudget was destijds evenwel toereikend om iets ‘neer te zetten’ waar vervolgens mee ‘de boer op kon worden gegaan’. Het project ‘stond’ en dat was voldoende om naar de nodige financiën op zoek te gaan.

Het eerste resultaat kwam in het najaar van 1998 toen het rijk ongeveer twee en een half miljoen euro beschikbaar stelde voor de woningrenovatie en het park. Binnen de gemeente zat het geld in veel verschillende poten en potjes die de projectleiders meestal niet eens kenden, maar waar ze tijdens de rit actief naar op zoek zijn gegaan.

Vaak worden overheidsbijdragen verschaft als eenmalige subsidie. Het is in een aantal gevallen evenwel veel zinvoller risicodragend te financieren, zoals in de overeenkomst met de Nieuwe Unie over de verwerving en renovatie van driehonderd woningen in de buurt. Deze woningen worden nu voor een aanzienlijk hoger bedrag verkocht dan aanvankelijk geraamd. Dit is mèe te danken aan alle andere investeringen van de overheid in de buitenruimte en de veiligheid. Een deel van deze meeropbrengst vloeit terug richting de gemeente. Hiermee wordt haar aanzienlijke bijdrage enigszins verminderd en trekt de stad financieel mee profijt uit de positieve effecten van alle investeringen in de buurt.

In totaal gaat de aanpak van de Millinxbuurt ruim twintig miljoen euro aan overheidsgeld kosten, bovenop de reguliere inzet van de gemeente. Met deze bijdrage is tot dusver een totale investering losgemaakt van ongeveer vijfenvijftig miljoen euro. Geïnvesteerd door particuliere eigenaren die hun woning hebben verbeterd, door mensen die een woning in de buurt hebben gekocht, en door ondernemers die weer ruimte zien voor hun bedrijf. Slechts vijftien procent van de overheidsbijdrage betreft sociale investeringen. Het grote effect hiervan in relatie tot deze kosten leert dat de sociale kant van de integrale aanpak een grotere plek verdient. Twintig woningen minder renoveren betekent de uitvoering van een jaar sociaal programma.

Veiligheid

In de integrale aanpak heeft de vergroting van de veiligheid lange tijd een dominante plaats ingenomen. Veiligheid eerst. Tegenwoordig bijna een cliché. In 1998 was dat nog absoluut niet het geval. Het creëren van een gunstig investeringsklimaat is onmogelijk zonder voldoende veiligheid op straat. Voor wie bouw je, als potentiële kopers de buurt niet in durven?

Dealers achter dubbel glas?

De fouilleringssactie in 1999 heeft een positief effect gehad, maar het had natuurlijk nooit zó onveilig mogen worden, dat alleen maar het inzetten van een grote politiemacht nog soelaas kon bieden. Een goede, maar nog ontoereikende aanzet is gegeven met de in 2002 in werking getreden wet Victor. Deze geeft een burgemeester de bevoegdheid overlast gevende drugspanden in het uiterste geval te onteigenen en is daarmee een welkome aanvulling op de wet Victoria, die slechts een sluiting gedurende bepaalde tijd kan bewerkstelligen. Veel sterker is het initiatief dat nu door de Rotterdamse burgemeester wordt genomen om de toepassing van deze wet uit te breiden naar de aanpak van de illegale pensions en daarmee van de huisjesmelkers. Deze creëren met hun droeve logementen een ongecontroleerde instroom die voor veel problemen zorgt. Een uitbreiding van de toepassing van de Wet Victor zoals nu wordt voorgesteld kan dergelijke problemen voorkomen.

De aanpak die tot dusver wordt gehanteerd ziet er krachtig uit, maar is, gebonden als deze is aan een tekortschietende wetgeving, nog steeds te weinig effectief. Logementen die door politie, woningtoezicht of bewoners als verdacht zijn aangemerkt, worden bezocht door het zogeheten Interventieteam, een klein team van gemeenteambtenaren en politie. Bij geconstateerde overtreding wordt het logement gesloten en komen de bewoners op straat te staan. Dat probleem moet de overheid dan weer oplossen door een aantal van hen (in de eerste plaats de vrouwen en de kinderen) alternatieve huisvesting te bieden. Maar de overigen huren even later elders een kamer in een volgend illegaal logement.

Een andere maatregel die dan ook door de overheid genomen moet worden om de huisjesmelkers de wind uit de zeilen te nemen, is zelf op die markt actief te worden. Er is in Rotterdam een grote vraag naar kamers. Zo lang de overheid niet zorgt voor een aanbod van goede en goed beheerde logementen zullen huisjesmelkers altijd klanten blijven houden. Met het bijbehorende hopeloze woon- en leefgedrag tot gevolg dat fouilleringssacties nog tot in lengte van dagen noodzakelijk zal maken.

Veiligheid is niet alleen gebaseerd op fysieke ervaringen van berovingen, schiet- en steekpartijen. Veiligheid is ook iets dat je voelt. Een avondwandeling door de Millinxbuurt anno 2003 verloopt volstrekt probleemloos. Toch voel je je niet helemaal lekker. Enerzijds door het imago dat de buurt met zich meesleept. Anderzijds wekken de nog steeds leegstaande en dichtgemetselde panden een bijzonder louche en spookachtige indruk.

In de afgelopen jaren heeft de grote leegstand een desastreuze invloed gehad op het veiligheidsgevoel van bewoners en bezoekers. De buurt zag er niet uit en bovendien bivakkeerde er veel junks in de dichtgetimmerde woningen. Initiatieven om de panden enigszins normaal bewoonbaar te houden, zijn niet van de grond gekomen. Er moest te veel geld bij dat noch de deelgemeente, noch de Nieuwe Unie er in wilde of kon stoppen. Maar een dergelijke investering had het gevoel van onveiligheid voor een deel kunnen wegnemen. Ook had het imago van de Rotste Buurt van Nederland nooit zo gemakkelijk kunnen ontstaan. Nu bleek de schilderachtige ellende van dichtgetimmerde panden met een spuitende junk ervoor meer dan menige persfotograaf kon weerstaan.

De grote aandacht voor de veiligheid, hoe nuttig ook, heeft de beeldvorming over de buurt vaak erg negatief beïnvloed. Veel effectiever is in dat opzicht de inzet van de ‘gewone’ buurtagent die iedereen kent en weet wat er speelt. Het later ingestelde Combiteam wisselde te vaak van samenstelling dan dat dergelijke relaties konden worden aangegaan. Ook had het een vreemd rooster: daags van negen tot negen. Het rooster van de criminale types paste zich moeiteloos aan: ‘s nachts van negen tot negen. Méér agenten is niet per se nodig. Als ze er maar zijn wanneer je ze nodig hebt.

Bewoners

Een Projectbureau dat op wil trekken met de bewoners, hoort midden in de buurt te zitten. Alleen dan kun je je als projectleiders enigszins inleven in hun problemen. Als je deze ook zelf ervaart kom je tot betere oplossingen. Dat betekent wel dat het soms lastig is om voldoende afstand van de problematiek te houden. Er staan in Rotterdam evenwel al een paar grote kantoorcentra vol met ambtenaren die de nodige afstand bewaren. Maar projectleiders horen niet in centra te zitten, projectleiders horen op straat. Door al dat binnen zitten krijg je een verkeerd beeld van de werkelijkheid. Bureaucratie en ambtenarij worden vooral veroorzaakt door te weinig kennis van wat er op straat gebeurt. Zo is het gebrek aan snelheid in het project en het niet onderhouden van het nieuwe park voor een groot deel te wijten aan onvoldoende inlevingsvermogen in de situatie van de bewoners. Doordat het Projectbureau midden in de buurt zat, voelden bewoners zich gesteund en kon het bureau als een brug fungeren tussen bewoners, ambtenarij en politiek.

De Millinxbuurt is in een periode van vijf jaar erg veranderd. Ambtelijk

gesproken is dat reuze snel. Maar zeg dat niet tegen de bewoners. Deze herinneren zich de eerste bewonersvergadering over een op handen zijnde verbetering nog als de dag van gisteren, maar die was wel in 1989. Ook in de periode vanaf 1997 is bijna alles minstens één keer uitgesteld. Uiteindelijk ligt de buurt nu ruim een jaar achter op schema. Terwijl snelheid cruciaal is bij een project als dit. Cruciaal om het vertrouwen van bewoners te krijgen en vast te kunnen houden. Deze begrijpen heel goed dat de renovatie van de hele buurt niet binnen twee jaar gedaan is. Maar onbegrijpelijk is dat de beloofde prullenbakken op de Dordtselaan er na een half jaar nog niet stonden. Dat het park niet onderhouden wordt. En waar die fontein blijft.

Stedelijke vernieuwingsprojecten zonder bewoners bestaan niet. Het betrekken van bewoners bij de aanpak is op zich niet meer dan fatsoenlijk, maar voor het slagen van een integrale aanpak ook onmisbaar.

Door intensief met bewoners samen te werken, geef je hen vertrouwen en mét de resultaten komt ook het vermogen terug de ontwikkelingen in de buurt verder zelf te dragen en te sturen. Maar dat kan alleen als de sleutelfiguren onder de bewoners achter de gekozen aanpak staan. Bewoners hebben zich vaak al georganiseerd in sportverenigingen, huurdersverenigingen, speeltuinverenigingen. In dat soort netwerken vind je de sleutelfiguren. Elke buurt heeft zo zijn eigen ‘ambassadeurs’. In de Millinxbuurt waren deze mensen al in het midden van de jaren negentig door het opbouwwerk samengebracht. Zij vormden de kerngroep van de bewoners en fungeerde als platform waar de projectleiders hun plannen konden toetsen en waar ze vernamen wat de mensen bezighield.

Uit die contacten blijkt dat mensen eigenlijk maar een paar dingen willen. Ze willen vooral goed geïnformeerd worden, zodat ze zelf kunnen bepalen of het nodig is om zich ergens wel of niet mee te bemoeien. Mensen willen ook graag serieus genomen worden. Dat betekent dat als er iets met de gemeente afgesproken wordt, het binnen een redelijke termijn ook echt gedaan wordt. Als dat niet lukt, horen ze het graag even en in duidelijke taal. Te vaak wordt er een ambtelijke jargon gebruikt dat soms bijna van een bizarre schoonheid is, maar voor bewoners volstrekt onbegrijpelijk. En wanneer je bewoners bij de aanpak betrekt, moet er voor hen iets te halen zijn. Als ze tijdens de zoveelste ‘informatieve’ bijeenkomst weer met een kluitje het riet in worden gestuurd, levert dat alleen maar een enorm verlies aan vertrouwen op.

Bewoners willen ook niet over alles mee praten. Daar hebben ze helemaal geen tijd voor of zin in. Wat bewoners wel willen, is de overheid duidelijk maken welke problemen zij zien, hoe zij over hun buurt denken, en welke oplossingen zij voorstellen. In technische details is echter niemand geïnteresseerd, daar zijn de deskundigen voor. Voor het ontwerp van het Millinxpark is een indrukwekkend inspraaktraject bedacht. En wát de bewoners hierin ook naar voren brachten, de technische kant van het ontwerp vonden ze snel goed. Ook toen het op het laatste moment nog ingrijpend gewijzigd werd.

In de loop van het project hebben veel bewoners meegewerkt aan de uitvoering ervan, soms als medewerker van Topscore, soms als vrijwilliger, soms in een gesubsidieerde baan en soms via regulier werk. Zoals bij de gebruikersruimte van het Boumanhuis, bij Charlois' Welzijn, bij Pandenbeheer, bij de Millinxbuurtpost en bij het Projectbureau. Een hele directe en zinvolle vorm van betrokkenheid. Het feit dat bewoners een taak op zich namen in het schoonhouden van de buurt, betekende dat men de vervuiling als het eigen probleem van de buurt ging zien. De rotzooi die her en der op straat stond, werd toch echt door de bewoners zelf daar neergezet.

De onvoorstelbaar grote problemen hebben veel ellende veroorzaakt, maar leverden ook een sterke onderlinge verbondenheid en saamhorigheid op. Samen vechten tegen de gemeenschappelijke vijand van onveiligheid en verval. Het beste bewijs dat het nu beter gaat met de buurt is het feit dat bewoners zich weer druk maken over betrekkelijke kleinigheden als wippen en fietsen in het park. Maar het lijkt erop alsof, nu die grote, gemeenschappelijke vijand goeddeels is verdwenen, de onderlinge spanningen toenemen. Ook in die zin is de vraag gerechtvaardigd of het Projectbureau niet te vroeg uit de buurt is verdwenen. Nog steeds is een sterke kerngroep van (ook nieuwe) bewoners een belangrijke voorwaarde voor het volledig welslagen van het project.

Communicatie en promotie

Met concrete maatregelen en resultaten wordt er in de Millinxbuurt weer een zodanig klimaat gecreëerd dat men daarin (weer) wil investeren. Maar het is minstens zo belangrijk te werken aan de verbetering van het imago van de buurt. Dat bereik je vooral door te benadrukken wat er ondertussen is gelukt en hoe fantastisch het uiteindelijk gaat worden. Het beïnvloeden van de beeldvorming en de reputatie, zowel binnen als buiten de Millinxbuurt, draagt minstens zo veel bij aan het herstel, als het scala aan

fysieke en sociale maatregelen dat wordt uitgevoerd. Een besef dat op andere terreinen van de samenleving reeds lang is doorgedrongen.

Daarom is het des te opmerkelijker dat in de Millinxbuurt ieder jaar opnieuw weer alles uit de kast moet worden getrokken om de financiering hiervan rond te krijgen. Communicatie en promotie dienen structureel van een ruim budget te worden voorzien, want zonder echte vakmensen en voldoende middelen op dit gebied is een project als dit onuitvoerbaar.

Vanaf het begin is het ondanks de terugkerende financieringsproblemen toch mogelijk gebleken Maak Millinx Mooier als campagne op te zetten, met alles erop en eraan. Een Millinx-mascotte, het Millinx Money Magazine, kaarten, koffiemokken, stuiterballen, petjes, feesten, de Millinx Park Parade. Met een dergelijk uiterlijk vertoon krijgt het project een gezicht. Voor de bewoners, voor de mensen die er beroepsmatig aan werken, voor de instellingen en organisaties die voor de financiering zorg moeten dragen en voor de buitenwereld. Mede daardoor lukt het om veel mensen bij het project betrokken te krijgen en te houden. Maar ook de interne communicatie kan hierdoor worden gevoed.

Effectieve communicatie vraagt steeds om afwisseling en vernieuwing, want het traditionele bewonersoverleg bloedt al gauw dood, zeker wanneer de resultaten lang op zich laten wachten. De Millinxsoap was enerzijds een uniek gebeuren, waarin aan de buitenwacht de problematiek van de buurt en de ontwikkelingen konden worden getoond; waardoor politici en andere bestuurders zich op het hoofd begonnen te krabben. Anderzijds bleek de soap een hele vanzelfsprekende manier voor een bijzonder effectieve communicatie tussen alle betrokken mensen, bewoners en bestuurders.

Ook via het Millinx Money Spel maakten bewoners duidelijk wat ze zelf belangrijk vonden. Daarnaast kon via het spel ook nog eens snel geld vrijgemaakt worden om allerlei kleine irritaties te verhelpen. Elk projectbureau hoort zo'n budget te hebben. Om ook op de hele korte termijn resultaten te laten zien.

Belangrijk in de promotie van de buurt is de relatie met de media. Via de inzet van alle mogelijke middelen is de uiterst negatieve aandacht van de pers langzamerhand omgebogen naar een meer positieve. Nu bestaat er vooral oog voor de resultaten van de integrale aanpak, de positieve dingen, hoe klein soms ook. En spelen de media een belangrijke rol in de discussie over hoe elders een dergelijke opeenstapeling van problemen kan wor-

den voorkomen. Door deze grote aandacht krijgt de buurt, maar nu ook de hele Tarwewijk, iets speciaals. Men vindt het leuk en bijzonder om aan het project te werken. Een enthousiasme waarop welhaast kastelen kunnen worden gebouwd.

Houdbaarheid

De resultaten die behaald zijn moeten de buurt op het goede pad houden. Alleen als de maatregelen ook voor een langere periode houdbaar blijken te zijn, is het project geslaagd. De gerenoveerde woningen, het Millinxparkhuis en het park (mits goed onderhouden) zullen hierop een positieve uitwerking hebben. Maar ook de toename van meer eigenaarbewoners is belangrijk want juist zij zullen zich – ook vanuit een economisch belang - meer bekommeren om de leefbaarheid van de buurt. Evenzo is het van belang dat de Nieuwe Unie actief blijft in de Vereniging van Eigenaren, zodat het onderhoud aan de woningen gewaarborgd is. Bij veel verbeterde woningen van particuliere verhuurders is het onderhoud evenwel een onzekere factor en daarmee is ook het effect op de langere termijn onzeker.

Naast het onderhoud aan de woningen is een goed dagelijks beheer onmisbaar voor de houdbaarheid van een buurt. Het is tot dusver erg lastig gebleken om de buurt schoon en heel te houden. Maar langzamerhand lijkt de Deelgemeente hier meer grip op te krijgen. Vooral buurtgebonden activiteiten als Topscore en Pandenbeheer blijken hierin van doorslaggevend belang te zijn. De beste garantie voor duurzaamheid is dan ook een sterk aan de buurt gebonden onderhoudsploeg.

De Millinxbuurt heeft behalve de basisschool en de buurtpost geen voorzieningen. De bouw van het Millinxparkhuis en hopelijk in een later stadium een filiaal van de bibliotheek zullen een positief effect op de buurt hebben. Hier kunnen bewoners informatie halen, het zijn ontmoetingsplekken en ze geven ook 's avonds meer sociale controle.

De Millinxsoap was een eenmalig spektakel dat bindend werkte en de samenhang in de buurt positief beïnvloedde. Via de vereniging Millinxtheater, gerund door bewoners, is het mogelijk de positieve effecten van de soap voor een langere periode te benutten.

De effecten op de langere termijn zijn nog het meest onzeker waar het de sociale investeringen betreft. Nu de overheid zich weer langzaam terugtrekt uit de buurt bestaat het risico dat organisaties die een aantal jaren achtereen extra in de buurt hebben geïnvesteerd, weer overgaan tot de orde

van de dag. De inzet van het Steunpunt Hulp en Advies van Charlois' Welzijn, de gebruikersruimte van het Boumanhuis, Topscore en het opbouwwerk dienen evenwel gewaarborgd te zijn. Al tijdens het project bleek dat het moeilijk was om de succesvolle projecten structureel gefinancierd te krijgen. Veel te vaak moest ieder jaar weer opnieuw geld geregeld worden voor activiteiten waarvan iedereen wist dat ze voor een langere periode noodzakelijk waren. Dit is een risico voor het verder slagen van het project.

Beginnen met een project is moeilijk, er op een juiste manier mee stoppen is minstens zo lastig. Bewoners zullen er langzaam aan moeten wennen dat de overheid zich minder bemoeit met hun wel en wee. Een geleidelijke afbouw werkt het beste. De manier die in de Millinxbuurt is gehanteerd lijkt juist. Het aandachtsgebied is uitgebreid naar de hele Tarwewijk. De buurt houdt wel de nodige aandacht, maar is z'n exclusiviteit, gelukkig, kwijt.